

Szelkup szövegek szójegyzékkel*

(Tymi nyelvjárás)

Bevezetés

A szelkupok (v. osztják-szamojédok) a déli szamojédság egyetlen ma élő ága (l. HAJDÚ PÉTER, Finnugor népek és nyelvek. Budapest, 1962, 335. l. és The Samoyed Peoples and Languages. Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series, Vol. 14. Bloomington, 1963, 3—4 l.).

A szelkup a kevésbé kutatott szamojéd nyelvek közé tartozik, a tymi nyelvjárás pedig alig tanulmányozott szelkup nyelvjárás.

Az itt közölt szelkup szövegeket és a szójegyzék anyagát 1964 őszén jegyeztem fel Leningrádban. A Herzen Pedagógiai Főiskolán sikerült megismerkednem egy szelkup falusi tanítónővel, Tatyjana Dmitrievna Taginával, aki a tymi nyelvjárást beszéli, és nem felejtette el anyanyelvét. Tagina az 1964/65-ös tanévben egyéves továbbképzésen volt Leningrádban. Az alább közölt szelkup anyagot teljes egészében tőle jegyeztem fel.

T. D. Tagina 1921-ben született Napasz faluban (a Tym folyó középső folyásának jobb partján). Otthon, a családban Tagináék ma is szelkupul beszélnek. Nyelvmesterem elemi ismereteket tanít az alsó osztályokban oroszul és részben szelkup nyelven. Mindkét nyelvet jól tudja, de szelkup beszédébe orosz szavakat kever.

G. N. ПРОКОФЬЕВ azt írja a tymi nemzetiségi körletről, (Селькупская грамматика 3. l.), hogy ott csak szelkupok élnek. Számukat ebben a körletben 1930 előtt 500-ra becsülték, de 1930 után ez a szám körülbelül a kétszerezésére nőtt, mert a délebbi szelkup területekről és a Vaszjugán környékéről a szelkup lakosság egy része áttelepült ide.

ПРОКОФЬЕВnek e megjegyzése alapján a tymi nyelvjárásnak más szelkup nyelvjárásokkal való keveredésével számolhatunk. Bizonyos, hogy a hajdani tymi körzet¹ régi lakosságának nyelvjárása egységesebb volt, mint a sok helyről odateleptült lakosságé, és elméletileg feltehető, hogy az őslakók nyelve nagyobb hatást gyakorolt a jövevényekére, mint fordítva. Így Tagina nyelvében is számolhatunk bizonyos nyelvjáráskeveredéssel, de alapvető sajátosságait tekintve a tymi nyelvjárást beszéli.

A gyűjtés kezdetén nem rendelkeztem a munkához szükséges szelkup nyelvismerettel. Ezt a hiányt igyekeztem menet közben gyorsan pótolni. Mivel — mint ismeretes — nyomtatott munkák itt csak nagyon korlátozott

* Amint a bevezetésben olvashatjuk, a szerző viszonylag rövid ideig foglalkozott a szelkup nyelvvel. Ezért feltehető, hogy feljegyzései például fonetikai, illetőleg fonológiai szempontból nem mentesek minden hibától. A szerkesztő bizottság ennek ellenére a közlemény közzététele mellett döntött, arra való tekintettel, hogy szelkup szöveg csak igen kis mennyiségben áll a kutatók rendelkezésére. — A szerkesztő bizottság.

¹ 1950 óta Kargaszok-i körzetnek hívják, ehhez tartozik a tymi „szel’šovjet”

segítséget nyúthattak, az irodalom tanulmányozásán kívül az volt a feladatomban, hogy a közlővel való találkozásaim között a már feljegyzett anyagot alaposan tanulmányozzam. A feljegyzés módszerét is az szabta meg, hogy a tyimi szelkup nyelvjárás előzetes tanulmányozására nem lehetett módomban. Ezért minden szöveget háromszor rögzítettem:

1. Először leírtam a szöveget Taginával cirill betűkkel. Tagina fonetikai és általában nyelvészeti tájékozottsággal nem rendelkezett. Orosz nyelvtani ismeretei voltak, de anyanyelvét csak ösztönösen tudta. Ezért cirillbetűs feljegyzései nem árultak el sokat a lejegyzett hangok valóságos hangértékéről. A szelkupoknak írásbeliségük, irodalmi nyelvük nincs, így helyesírás nem befolyásolta nyelvmesteremet. Ez megnehezítette a munkáját, de talán növelte a szöveg lejegyzésének hűségét. Ennek ellenére a cirillbetűs lejegyzés vagy ennek mechanikus átültetése latinbetűsre nem volna alkalmas nyelvészeti igények kielégítésére.

2. Ezért volt szükségem a lejegyzés második, gyakorlatilag a legfontosabb fázisára. Tagina lediktálta az egész anyagot, maga előtt tartva saját cirillbetűs feljegyzését.

3. A többszörös ellenőrzés és csiszolás érdekében magnetofonra is felvettem az anyagot. Ez úgy történt, hogy Tagina felolvasta saját cirillbetűs feljegyzését. A „felolvasást” úgy végezte, hogy a szövegét félig olvasta, félig könyv nélkül mondta. A feljegyzett szöveg és a magnetofonra felvett anyag majdnem teljesen megegyezik, csak néhány mondatban végzett a közlő kisebb változtatásokat, amikor a szöveget másodszor (magnetofonra) mondta.

Az anyag elsősorban nyelvészeti szempontból érdekes, tartalmi szempontból kevésbé. A nyolc szövegegység között van ugyan egy szelkup dal (1.), van két szelkup mese és egy elbeszélés (2., 3., 6.). A többi mesét (4., 5., 7., 8.) oroszul hallotta vagy olvasta Tagina, és itt-ott szelkup mesei elemekkel keverve szelkupul mesélte el.

A szelkup szövegek magyar fordításában kerek zárójelben adom meg a magyar szempontból odakívánczó szövegrészt, és szögletes zárójelben a szó szerinti fordítást.

Hangtani megjegyzések

A hangjelölésben a fonematikus írásmódot nem lehetett megvalósítani, mert ehhez nem volt elegendő az anyag. Mivel a fonémarendszer nem áll világosan előttünk, a szövegeket úgy közlöm, ahogyan hallottam, számolva azzal a veszéllyel, hogy esetleg több jelet alkalmazok bizonyos fonémák jelölésére. Így az átírás nem fonematikus, de egyszerűsített.

Köszönetet mondok HAJDÚ PÉTER professzornak a hangjelölésre és az irodalom tanulmányozására vonatkozó tanácsaiért.

Rövid magánhangzók

	veláris		palatális	
	labiális	illabiális	labiális	illabiális
Alsó nyelvállás	—	<i>a</i>	—	<i>ä</i>
Középső nyelvállás	<i>o</i>	<i>ε</i>	<i>ö</i>	<i>e</i>
Felső nyelvállás	<i>u</i>	<i>y</i>	<i>ü</i>	<i>i</i>

Hosszú magánhangzók

A tíz rövid magánhangzóval szemben csak kilenc hosszú magánhangzó van feljegyzésben. A magánhangzók hosszúságát betűkettőzéssel jelöljük. A kilenc hosszú magánhangzó: *oo, uu, aa, ee, yy, öö, üü, ee, ii*.

Megjegyzések a rövid és a hosszú magánhangzókka kapcsolatban

Tagina kiejtésében a magánhangzók hosszúságát illetően volt egy kis ingadozás (pl. *amdegu* vagy *aamdegu* 'ülni'). A magánhangzó hosszúsága mégis lehet a két szó közötti különbség hordozója: *adelžgu* 'várni' ~ *aadelžgu* 'mutatni'; *üd* 'este' ~ *üüd* 'víz, pálinka' *aw* 'néni, anya' ~ *aaw* 'bal'.

Egyes igéknek, főneveknek és névmásoknak a ragozási paradigmájában is van különbség a hosszú és rövid magánhangzók között. Nem célunk az alaktani vizsgálódás, csupán néhány példát idézünk.

Rövid magánhangzó van az ige infinitívusában, az igének más alakjaiban viszont hosszú magánhangzó jelentkezik: *kungu* 'futni' ~ *kuuna* 'futott'; *amdgu*, *amdegu* 'ülni' ~ *aamdy* 'ült'; *keškegu* 'menni' ~ *kešklaj* 'megyünk, el fogunk menni'; *čenegu*, *čenėgu* 'beszélni, társalogni' ~ *čenčand* 'beszélés'; *omdgu*, *omdegu* 'leülni' ~ *nomā* *oomdi* 'a nyúl leül'.

Más igéknél fordítva: hosszú magánhangzót hallottam az infinitívusban, rövidet más alakokban: *meequ* 'csinálni' ~ *mexed* 'csinálta'; *moorelqu* 'eltörni (vmit)' ~ *more'nnyd* 'eltörte'; *töogu* 'jönni, megérkezni' ~ *töaxay* '(ők ketten) jöttek, megérkeztek'.

A főnevek nominatívusában levő rövid magánhangzó ugyanannak a főnévnek más eseteiben hosszú: *maž* 'erdő' ~ *maažond* 'az erdőbe'; *šoyor* 'kályha' ~ *šoyoo'ryp* 'kályhát'; *nuž* 'fű' ~ *nuužend* 'a fűre'.

Fordítva (anyagunkban csak egy példa van rá): *čaamže* 'béka' ~ *čamžep* 'békát'. (Így is mondta Tagina: *čaamžep*.)

Redukált magánhangzók

A hosszúakon és a rövideken kívül vannak redukált magánhangzók is. Tagina ejtésében a két - és többtagú szavak utolsó (vagy utolsó előtti) szótagjának rövid magánhangzója hangsúlytalan helyzetben redukált (a redukáltságot nem jelölöm): *künde* 'ló'; *kwere* 'varjú'.

Megjegyzendő, hogy az infinitívus *-gu* morfoméjában sohasem redukált az *u*, akkor sem, ha a szótag hangsúlytalan: *manžeežgu* 'nézni'; *meešpugu* 'tenni, csinálni'. De a *-gu* morféma előtti rövid magánhangzó mindig redukált: *omtegu* 'kérni, könyörögni'. Néha egyáltalában nem hallottam a *-gu* előtt magánhangzót, máskor igen. Ezért van a szójegyzékben több ige infinitívusának két változata: *omdgu*, *omdegu* 'leülni'; *tərbgu*, *tərbugu* 'gondolni'.

Hosszú mássalhangzók

Míg a rövid mássalhangzók száma 23, addig a hosszúaké 6. Ezek: *mm*, *nn*, *ss*, *šš*, *ll*, *tt*. Mind a hat a beszélő szervek elülső részén képzett hang: egy bilabiális (*mm*), kettő dentális (*tt*- és *nn*); kettő alveoláris (*ss* és *ll*); egy alveo-

palatális (šš). Nincsenek a tymi szelkup nyelvjárásban (nyelvmesterem ejtésében), palatális, palatoveláris és veláris hosszú mássalhangzók.

Rövid mássalhangzók

	explozívák		mazáli- sok (zöngés)	affrikáták		spiránsok		likví- dák (zöngés)	tremu- lánsok (zöngés)
	zöngét- len	zöngés		zöngét- len	zöngés	zöngét- len	zöngés		
bilabiális	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>m</i>				<i>w</i>		
dentilabiális						<i>f</i>			
dentális	<i>t</i>	<i>d</i>	<i>n</i>						
alveoláris				<i>č</i>	<i>č̣</i>	<i>s</i>		<i>l</i>	<i>r</i>
alveo-pala- tális			<i>ň</i>			<i>š</i>			
palatális							<i>j</i>	<i>ʎ</i>	
palato-velá- láris	<i>k</i>	<i>g</i>	<i>ŋ</i>			<i>x</i>			
veláris	<i>q</i>						<i>ɣ</i>		

Megjegyzések a mássalhangzókkal kapcsolatban

Nyelvmesterem ejtésében nem volt mindig tisztán érzékelhető a zöngés és a zöngétlen explozívák közötti különbség. Néha így mondta pl. *kučar* 'hová, merre', máskor: *kučad*.

A két magánhangzó közötti *d*-nek egy kicsit spirantikus jellege volt: *qwandaa'det* '(öt) elvitték'.

Az anyagfeljegyzés első napjától kezdve határozottan hallottam a különbséget a *g* és a *ɣ* között: *pöönege* 'boszorkány'; *naayor* 'három'.

Néhány szóban ingadozott nyelvemesterem ejtése a szókezdő *k*, ill. *q* tekintetében: *konžergu* vagy *qonžergu* 'látni'.

A *ž* affrikáta helyett nyelvemesterem néha *ž* alveopalatális zöngés spiránst mondott, főleg két magánhangzó között: *yša'lguk* vagy *yša'lguk* '(ő) mondja'; *meža'lby* vagy *meža'lby* 'táncolt'; *qaažyq* vagy *qaažyq* 'hanyatthomlok'.

A *c* affrikáta (orosz *ɟ*) csak a szelkup szövegbe kevert orosz szavakban fordul elő: *carée'wič* 'a cár fia'. A régebbi orosz jövevényszavakban *s* felel meg az orosz *ɟ*-nek: *suetki* 'virágkoszorú'.

Az *š* helyett néha *ž*-t hallottam (*mašy'k* vagy *mažy'k* 'engem'). A *ž* az orosz jövevényszavakban többször előfordul, pl. *abižaa'jembugu* 'megbántani', de az orosz *ž* helyén találunk a szelkupban *š*-t is, pl. *-še* 'de, és'.

Eredeti szelkup szóban nincs *z*, de a szelkup szövegbe kevert orosz szavakban megtaláljuk: *zašurši't* 'elkezd zörögni'. Más orosz jövevényszavakban az orosz *z*-nek a szelkupban *s* felel meg: *sadaŋje* 'feladat'.

A *w* a német dentilabialis *w* (*Wasser*) és az angol bilabiális *w* között áll (*water*), de amint én hallom, közelebb áll a dentilabiálishoz. Pl. *wat* 'út'.

Hangsúly

A hangsúly lehet az első szótagban, ebben az esetben nem jelöljük: *meešpugu* 'csinálni', *poone* 'utca'. Lehet a második, harmadik, negyedik stb. szótagon, ebben az esetben a hagyományos módon jelöljük: *mažo'l* 'erdei'; *meša'lgū* 'megmenteni, kiszakítani'; *omdalžgu* 'ültetni'; *medrešpugu* 'utolérni'.

Néhány esetben ugyanazt a szót eltérő hangsúllyal ejtette ki nyelvmestere, pl. *yžalguk* vagy *yža'lguk* 'mondja'; *myga* vagy *myga'* 'tű'; *čevlika* vagy *čevli'ka* 'fagyalbokor' stb. Az ellenőrző kérdések útján nyert változatokat feltüntettem a szójegyzékben.

Az ingadozások ellenére — amint más szavakból kiderül — a hangsúlynak van differenciáló szerepe a tymi szelkupban: *šergu* 'felvenni' ~ *šergu'* 'bemenni, belépni'; *megu* ~ *meegu* 'csinálni'. Ismeretes, hogy az oroszban a hangsúlyos szótag magánhangzója valamivel hosszabb a hangsúlytalan szótag magánhangzójánál. Lehet, hogy orosz hatással magyarázhatjuk a hosszú magánhangzót az ilyen változatokban: *nade'lika* vagy *nadee'lika* 'leány', *niž'i* vagy *nižii* 'ilyen'.

A *nači'd* vagy *naačid* 'oda, arra' szóban akkor hosszú az *aa*, ha hangsúlyos. De ez nem tipikus eset, és ugyanebben a szóban rövid az *i*, akár hangsúlyos, akár nem. Bizonyára inkább emocionális okai lehetnek a hangsúly ingadozásának Tagina kiejtésében.

Szövegek

1.

tabe'k

mat one'k tülde'p tawee'žap,
one'k tabe'p čažee'čap,
one'k mooyne' čačle, leerak,
one'k tabe't qooby'mde niŋglee'be.

1.

A mókus

Én magam vásároltam a puskát [a puskát vettem],
 Magam lőttem le a mókust [a mókust lelőttem],
 Magam menvén hazafelé, daloltam,
 Magam nyúzóom meg a mókust [magam a mókus bőrét lenyúzóom].

2.

kuča't mat wargak...

kuča't mat wargak, nača't wargaa'det čuumel quula. tabla' oogo't qwēēlp
(qwēēlp) qwaadešpyydet, qoryep čaažēšpyydet, čooberp wadešpyydet. oogo't
quula aa ooylalžespyydet, t'ipe' r kybama'rla ooylažēšpaudet. škola mina'n wary,

fa. mat ooylalžešpap kybamaa'rlap čuumel šeexe i ruužel šeexe. tapo't mat töömbak wary qwač'o'nd teńingra'd ooylalžešpugu.

2.

Ahol én élek . . .

Ahol én élek, ott szelkupok élnek [ott élnek szelkup emberek]. Ők régen halásztak [halat fogtak], medvére vadásztak [medvét lóttak], bogyót szedtek. Régen nem tanultak ez emberek, most iskolába járnak a gyerekek [a gyerekek tanulnak]. A mi iskolánk [az iskola nálunk] nagy, szép. Én szelkup nyelven meg orosz nyelven tanítom a gyerekeket. Ebben az évben (azért) jöttem (ebbe) a nagy városba, Leningrádba, (hogy) tanuljak [tanulni].

3.

čaptee' iiže kaža

elkykumba, warkykumba iiže kaža. kaažna čelt kwaja'mba sōöt awarmuu'tqo. ookr bar pōonege'(t)saj iiže kažap karawu'limbad, ora'lbád i onž mat qwannym-ba'd. nača't iiže kažap qygy' wary čaanond čaačegu, podgu i amgu'. iiže kaža čurle maaderlella. yyža'lguk pōonege'sajo'n:

— *mat teeka tōna't čup mela'x, nača't pale'x wary qweelep, üüdlend mašyk kyba' qweelep tadgu. pōonegesaj üüdyt iiže kažap. tab iimbád kooč šiüwep tüünd, pōoneget xajo'nd čaačymbad. pōonege xajgaalyk, nabiil'is xajd šyywe. pōonegetsaj čuwrelba, čut puužond patkylbaa. iiže kaža moyne' kurax.*

3.

Mese *iiže* komáról

Volt egyszer [volt, élt] *iiže koma* (Itje, ismert mesehős). Minden nap elment az erdőbe vadászni [a zsákmányért]. Egyszer az erdei ördög (boszorkány-szem)² megleste *iiže* komát, megfogta, és hazavitte a saját házába. Ott (bele) akarta dobni *iiže* komát egy nagy kádba, meg (akarta) főzni és megenni. *iiže* koma sírvafakadt és könnyörögni kezdett. (Azt) mondja az erdei ördögnek:

— Én csinállok neked (egy) agyagfazekat, teszkek bele [odateszek] (egy) nagy halat, (ha) elengedsz engem egy kicsit halászni [kis halat hozni]. Az erdei ördög elengedte *iiže* komát. Ez [ő] kivett [fogott] egy csomó [sok] hamut a tűzből, az ördögnek a szemébe vágta. Az erdei ördög vak lett, tele lett a szeme hamuval. Sírvafakadt az erdei ördög és lement [befúródott] a föld alá. *iiže* koma hazafutott.

4.

čaptee' aaždečad i kanačad

aaždee (aaždee) i kana'k zaspoo'riči, kuude'p mii-žaut waryla'γ naadryd xaža'jn. aaždee yža'lguk:

— *mašy'k keekla'γ naadra, mat tabyp mažo'ut taaderkwa'm, wažee' aab-dykwa'm.*

² Mitológiai lény, emberevő óriás.

a kana:k yža'lguk:

— *mažyk (sic!) keeklay naadra, mat pełžo'mb muudak, maadyr karawu-limbap.*

ündelčemad xaza'jn na ešžyp i kadeku'd:

— *šynnee' taašendi' (taažendi') naadrak. tii meeka šynnee' nužny'.*

4.

Mese a rénszarvasról meg a kutyáról

A rénszarvas meg a kutya (azon) vitatkoztak, (hogy) melyiküket [kit közülünk] (sic) szereti jobban a gazda. A rénszarvas (azt) mondja:

— Engem nagyon szeret, én viszem őt a tajgán keresztül, hússal táplálom.

A kutya pedig (azt) mondja:

— Engem nagyon szeret, én egész éjjel ugatok, a házat őrzöm.

Hallotta a gazda ezt a vitát [beszédet], és azt mondta:

— Mindkettőtöket szeretlek. Mindkettőtökre szükségem van [ti nekem mindketten kelletek].

5.

kwere i kaaža

čeeγ kaaža paktyrx poot moolaut(e) i koočik čenčekuk, a kwere aamyd aaryo'γyt i xoyynže'špa:

— *qajko' tat, kaaža koočik čeenčand?*

a kaaža yža'lguk:

— *tat tärband, mat šeeptešpak?*

kwere yža'lguk:

— *kud koočik čenča, kak tat, naa koočik šeeptešpa.*

5.

A varjú meg a szarka

(Egy) fehér szarka ugrált a fa ágain, és sokat beszélt. A varjú meg (ott) ült nem messze és (ezt) kérdezte:

— Miért beszélsz olyan sokat, te szarka [miért te, szarka, sokat beszélsz]?

A szarka meg (azt) mondta:

— Te (azt) hiszed, hogy én hazudok?

A varjú (azt) mondta:

— Aki (olyan) sokat beszél, mint te, az sokat hazudik.

6.

čelęga i noma'

ooker bar kyba čelęga galy' xyrlanandko moyert paaret. tab čaažy, kuruča't xaj mannembyy'd i qolži'd noma'p. noma' xoowanžet čelęngap:

— *tat qaj onenž tynd qwajaa'nd?*

čel'enga yža'lguk:

— mat a ve'špa'p nuužep moye'rt paarojet i aa qonžer'ap, kak xyrla kwašaa'det. mat a tenu'xap qajp mee'ka meešpugu. mat tär'bak, što mašy'k (mažy'k) ablaa'de čumbne'la (sic).

— yy čureešy'k raňše! —, yža'lguk noma: — dawa'j mase' ele'špugu.

cele'nga yža'lguk:

— dawa'j wargešpelaj!

čaažay, čaažay mooyert paaro'ute i qolčaa'de: epa' koowrik. noma: taby'p iiyd i yža'lguk:

— naady'mna'nee'la.

pato'm taby'ystja: čaaža't daľše.

qolčaa'di pomaa'gap, a načaa'bet nary' naagerla', naagerla: o'tča'd qošqaa'lyk adaa'det. imbad noma: pomaa'gap i yžal'guk:

— naa'dymna'nee'la.

čaažet taby'štja: daľše. qolčaa'de čumbyne'p. čumbyne: (čumbne, čumpne') manžee'žikuk čel'engan i yža'lguk:

— tapče'l meeka pawizlo. fak mat abee'dačlax.

larymbe'lla čel'enga i čure'lla. a noma: tabyn čenča:

— naa'faa čenč čuum'e'l-quulanan:

„.....”³ tat yy larymbe'nd kudymna'ja! meešed qajp mat tejka kadlax! pato'm parčle'nde čumbene'n:

— tat tenu'al mat kud endak? mašy'k üüdömba mažo'l aamdeyo tyka: rasslee'dovať tii bezzako'nijap. taw kyba'jče cele'nga mat pamo'snijok.

— töö'lend tüla, pamo'snijok, i mele'l meeka na koowrip.

čele'nga mexy'd noma'n koowrip. noma: oomdi: kawjort paarynd, iiyed odo'nd nary' pomaa'gap naageerlaa'xe i toorešpyde:

— mii wary mažo'l aamdeyo, qory üüdesšpad tabt prika's weš cumbenee'lan. mat qooyen töömba, što šaannal (žaannal) čumbene'lla abižaa'jembadet kybaa' noma'lap. a ve'špaadet, pool'ešpaadet. naaxe weeri'č(u)gu aa qygaut.

qory mexed sprawedlii'val suwdep. onž kak keek zašurši't pomaa'gaxe, što čumbenee'nan xajou'nd nary' tü wašqwannaayt. čumbene: larymble', mažo'nd kuuna.

čel'enga i noma: ele'špugu qala'xi.

6.

A borjú meg a nyúl

Egyszer egy kis borjú elmaradt a tehenektől a réten. [Ő] ment, amerre a szeme [szem] látott, és (egyszer csak) meglátta a nyulat. A nyúl megkérdezte a borjút:

— (Hát) te mit járkálsz itt egyedül?

A borjú (azt) mondta:

— Én szénát ettem a réten, és nem vettem észre [nem láttam meg], hogy [amint] a tehenek elmentek. Én nem tudtam, (hogy) mit tegyek [mit nekem tenni]? Attól féltam [én gondoltam], hogy [engem] megesznek a farkasok.

— Ne sirj idő előtt [korábban] —, mondta a nyúl. — Rajta, éljünk együtt [velem élni]!

³ Nyelvmesterem nem tudta elmondani szelkupul.

A borjú [azt] mondta:

— Rajta, éljünk [élni fogunk] (együtt)!

Mentek, mentek a réten és (egyszer csak) látták: (ott) fekszik (egy) szőnyeg. A nyúl [azt] megfogta és mondta:

— Megfelel.

Azután [ők] mentek tovább.

Megláttak (egy darab) papírt, amelyen [és ott] piros betűk (voltak). A betűk elmosódtak [a víztől rosszul látszanak]. Fogta a nyúl a papírt és (azt) mondta:

— Megfelel.

Mentek [ők] tovább. Meglátták a farkast. A farkas ránézett a borjúra (dat.) és (azt) mondta:

— Ma [nekem] szerencsém van. Jól [én] megebédelek.

Megijedt a borjú és sírvafakadt. De a nyúl (azt) mondja neki [neki mondja]:

— Úgy mondják a szelkupok [ez a szelkupok jó mondása]: „A bajban légy türelmes, ha szerencséd van, légy óvatos.”⁴ Te ne félj senkitől! Tedd (azt), amit én mondok neked [neked mondok]!

Azután kiáltsd oda a farkasnak:

— Tudod te, hogy ki vagyok én [te tudod, én ki vagyok]? Engem az erdei cár küldött ide; (hogy) kivizsgáljam [inf.] a ti törvénytelenégeiteket. Ez a kis borjú az én segédem.

— Gyere közelebb, segédem [segéd], és add [fut. pro imperat.] (ide) nekem ezt a szőnyeget!

A borjú odaadta a nyúlnak a szőnyeget. A nyúl ráült a szőnyegre, a kezébe vette [vette a kezébe] a pirosbetűs papírt [a piros papírt a betűkkel], és olvasta:

— A mi nagy erdei cárunk, a medve megparancsolja [küldi az ő parancsát] minden farkasnak [plur.]. Úgy hallottam [az én fülembé jött], hogy a falánk farkasok bántják a kis nyulakat. Megeszik (őket), [elnyelik (őket)]. (Ez olyan szörnyűség, hogy alig lehet elhinni [ebben hinni nem akarunk].

A medve igazságos ítéletet hozott [csinált]. Ő [maga] (ti. a nyúl) olyan erősen zörögni kezdett a papírral, hogy a farkasnak szikrázott a szeme [a farkas szeméből piros tűz szóródott]. A farkas megijedve elfutott az erdőbe [az erdőbe futott].

A borjú meg a nyúl pedig még most is élnek, (ha meg nem haltak) [élni maradtak].

7.

ñaabla

elkykumbay — warkykumbay ära i paja. tabyštja'nan eexay neelikady maašeňka, iilikadi waanuška. ooker — bar taabyštjaye qwačo'nd qwangu qyge'layy. awd yža'lguk:

— faa neelikam, tat kuči'dnaj yy qwaja:k! beregii' čemňalika'md! mi paza'rt keeškaj, teeka fa kawpip tawljaj.

⁴ A „szelkupok jó mondását” csak oroszul tudta a közlő.

taabyštijaaye qwanaŋ, a mašeńka kyba čemńa'md omdylži'd paade'l ņuužend aġaroodyd paarond, onž kura'nna nade'laxe xanžergu. wdrug kuća'uta waše'mble tööadet ņabla. ooker ņab ora'nyd kyba'jčep, omdoliži'd tut paarond, wači'd pyrgyk i qwande'd maažo'nd. tılče maašeńka, mannemba'd, čemńalika'd ņeetua kućaŋannaj. maaša čure'ńne i qaažyq kura'nna ņaablaštjatko.

kund maaša kuralešpy ņaablaštjatko, medergu: ņe možet. wdrug tab qolči'd šoyo'rp, yža'lguk:

— šoyo'r, šoyo'r! tat aa tenua'l (tenwa'l), kuća'd ņaabla wašembaa'det, mat čemńalikam ku qwandaa'det?

šoyo'r yža'lguk:

— paneežet pop šoyorond, tagdaa kadee'be.

maašeńka čeeylay panee'čed pop šoyorond, a šoyo'r tabyn kadeku'd, kuća'd ņaabla qwannymbaa'det čemńalikap.

kuraa'lyšpa maaša qaažyk (qaažyk), qonžerny'd čew orwešpynd. tab xoyynžyguk:

— čewli'ka, čewli'ka, kade't meeka, ku qwandaa'det mat čemńa'm ņaabla? čew yža'lguk:

— εεptelel mat čoobarlam čund, mat kadlex teeka wate'p, kuća't qwannembaa'det ņaabla tat čemńa'tikamd.

maašeńka čeeylay more'nnyd moolallap čooberna'n, panny'd wato't paaro'nd, a čew (čiw) aadalžid nadee'likan waty'p, ku qwannymbaa'det ņaabla taby't čemńalika'p.

kura'nna čeyla'γ nadee'lika wato'ut i qonžerny'd: kyba: ky šorwa'tpa. maašeńka kyn a'p xoyynža čurle:

— kade't meeka, kylika', kuči'd ņaabla qwannymbaadyt mat kyba: čemńalikam.

ky nadee'likan kadykud:

— al'imba meeka wary (waryγ) pöö, meša'a'jimbada meeka, aaryo'nd qwande'd pööp!

maašeńka kuša'k orpt eexa,čayyžli'd pöp (pööp) aaryo'nd, tagdaa kyy nadee'likan wate'p aadelži'i.

kura'lešpy maašeńka wato'ute ii (i) qonžerny'd kyba: tabe'tikap. tabee'tika paktyrna'. maašeńka xoyanži'd tabep:

kade't, tabee'lika, ku mat čemńa'likam ņabla qwandaadet?

tabe'k yža'lguk:

— kuu mat paktyrly'a x moolaute, naači'd tat čaažle'nd.

tabe'k pakterku'k, a nade'k čaažekuk, kuralešpykuk.

čaažy, čaažy nadeeka i tööa kyba mat. na matkyt waryγ pöönege'.

wańuu'sa aamda maadyt qwajaa'γet ii čooberpawreεšpyndet i xaanžε'rna. podkrala's' maašeńka syba'k, ora'nnyd čemńalikap i moyne' kura'nna qaažyq.

pöönege' kcl'ži'd nadeekap, üüded čeylay pagoo'ńu ņaablap. tabla: waše'jaadet i medrešpaa'det nadee'likap. mančee'ža moyne' maašeńka i qcl'či'd ņaablap. wot, wot, tabla: ora'nnenžaadet nadee'likap. qcl'či'd maašeńka kyp i paktaa'qet puužend. ņaabla miimak waše'mble qwannaadet. maašeńka waše'eča, čemńamd omdylži'i't qwaqet paarynd i kuralee'la moyne' čeylay.

ņaabla taaby'p qcl'aa'dyt, qyge'laadet ora'lgu. maašeńka qolži'd čewyp i omteža'γ moolat puučend. ņaabla waše'mble kapčidaadet.

maašeńka čažle moyne' čagee'tymba. ņabla čweese paralečadet. kcl'aa'det nadee'likap i qyġaa'det ora'lgu. maašeńka qol'iid šoyo'ry'p, paktyča: šoyo'rd puužo'nd, a ņaabla waše'mble qwannaadet.

*niľ'čik maaša wyručičbad čemńalikamd. imjaľ paja kalymba kajnaj-
jaa xe. üüdet eed i awd moyne töxay. maašan ja kawpip tawymbaadet i nüül
prjaanik mexady.*

čapten veš.

7.

A vadkacsák

Élt egyszer egy [voltak, éltek ketten] (egy) öregember meg (egy) öregasszony. Volt nekik (egy) leányuk, *maašeńka* (és egy) fiuk, *waanuşka*. Egyszer (az öregeknek) kedvük kerekedett bemenni a városba [ők ketten a városba menni akartak]. Az anya [anyja] (azt) mondta:

— Jó leányom, te sehová ne menj el! Vigyázz a testvérkédre! Mi a vásárra megyünk, veszünk neked egy szép kendőt [neked jó kendőt veszünk mi ketten].

Ők ketten elmentek, *maašeńka* pedig leültette a kis testvérét a zöld fűre a veteményeskertbe [tetejére], maga (pedig) elfutott a kislányokkal játszani. Hirtelen odarepültek [repülve odaértek] valahonnan a vadkacsák. Egy kacsa megragadta a (kis) gyereket, felültette a szárnyára, felvitte a magasba, és elvitte a tajgába. Odafutott *maašeńka*, meglátta, hogy a kis testvére nincs sehol. *maaša* sírvafakadt, és hanyatthomlok futott a vadkacsák után.

Sokáig futott *maaša* [*maaša* futott] a vadkacsák után, (de) nem tudja (őket) utolérni. Hirtelen [ő] meglátta a kemencét. (Azt) mondta (neki):

— Kemence, kemence! Te nem tudod, hová repültek a vadkacsák [hová a vadkacsák repültek], az én testvérkémet hová vitték?

A kemence (azt) mondta:

— Tegyel fát a kemencébe, akkor megmondom.

maašeńka gyorsan rakott fát a kemencébe, és a kemence megmondta neki, hová vitték a vadkacsák [a vadkacsák vitték] a testvérkéjét.

Fut *maaša* hanyatthomlok, (egyszer csak) látja, (hogy ott) van egy fagyalbokor [fagyalbokor nő]. Ő megkérdezte (tőle):

— Fagyalbokor, fagyalbokor, mondd meg nekem, hová vitték az én fivéremet a vadkacsák?

A fagyalbokor (azt) mondta:

(Ha) leszeded az én bogyóimat [a földre],; (akkor) én megmondom neked az utat, (megmondom, hogy) hová vitték a vadkacsák a te testvérkédet.

maašeńka gyorsan letördelte a bogyóval (terhelt) ágakat [ágakat bogyóval], letette (azokat) az útra, és a fagyalbokor megmutatta a kislánynak az utat, (megmutatta, hogy) hová vitték el a vadkacsák az ő testvérkéjét.

Futott a kislány gyorsan az úton és látja: (ott) folyik (egy) kis folyó [kis folyó folyik]. *maašeńka* a folyó torkolatát kérdezte sírva:

— Mondd meg nekem ,folyócska, hová vitték el a vadkacsák az én kis testvérkémet?

A folyó (azt) mondta a kislánynak [a kislánynak mondta]:

— Belém esett [esett nekem] (egy) nagy kő, zavar engem [nekem], vidd odébb [félre vidd] a követ!

maašeńka összeszedte minden erejét [amennyi ereje volt], (és) elmozdította a követ [mozdította a követ félre], ekkor a folyó megmutatta a kislánynak az utat [. . . az utat megmutatta].

Futott *maašeňka* az úton, és meglátott (egy) kis mókust. A mókuska ugrál. *maašeňka* megkérdezte a mókust:

— Mondd mókuska, hová vitték a vadkacsák az én testvérkémet?

A mókus (azt) mondta:

— Amerre én ugrálok az ágakon, te (is) menj arra [oda te menj]!

A mókus ugrált, a leány ment, futott.

Ment, ment a leányka, és megérkezett egy kis házhoz [házba]. Ebben a házban lakott a boszorkány.

wahuu'sha ült a ház mellett, [és] bogyót evett, és játszott. Odalopódzott *maašeňka* csöndben, fogta a kis testvérkéjét, és hazafutott lélekszakadva.

A boszorkány meglátta a leányt, küldte gyorsan üldözőbe a kacsákat. Ezek [ők] repülnek és utolérik a leánykát. Hátranézett [nézett vissza] *maašeňka*, és meglátta a kacsákat. Nézd, csak, nézd csak, [ők] (mindjárt) megragadják a leánykát. Meglátta *maašeňka* a folyót és bebújt a (meredek folyóparton előreugró) szikla [hegy] alá. A vadkacsák elrepültek mellette [mellette repülve elmentek]. *maašeňka* előugrott, a fivérért felültette a vállára, és gyorsan hazafutott [elfutott haza gyorsan].

A vadkacsák [őt] meglátták, meg akarták fogni. *maašeňka* megpillantotta a fagyalt és leült a (fagyal)bokor alá. A vadkacsák elrepültek mellette [repülve eltűntek (a szeme elől), tkp. elrejtőztek].

maašeňka ment hazafelé, sietett. A vadkacsák (is) hazafelé repültek [visszatértek]. Meglátták a leánykát, és meg akarták fogni. *maašeňka* meglátta a kemencét, beleugrott a kemencébe, a vadkacsák pedig elrepültek [repülve elmentek].

Így *maaša* megmentette a testvérkéjét. A boszorkánynak nem maradt semmi [a boszorkány maradt semmivel]. Este az apa és az anya (is) hazajött [jöttek ketten]. *maaša*-nak szép [jó] kendőt vettek és édes (fűszeres) kalácsot ajándékoztak (neki).

A mesének vége.

8.

čaaŋže

kuča'ta aryo't mažo't paaroutte, gosuda'rstve elkykumba'γ, warkeku'mbay aamdeyo paja'ndε. tabyštja'nnan naayor jüdi eezayi, qweečdi i fa üladı. náči'fa, što čapte'n aa kadle, eežot aa čenžle.

ooker — ba'r aamdeyo yža'lguk ilan:

— *illi lada'p, samastre'lp, názkynnaa'dy faalla'k ii üüdani w raaznye stoorony. kuudet mat alčela samastre'l, nača't i tii paja'ti eela.*

wary čemňad üüdet samastre'lp i alča tab baja'rski (paja'rski) maadyt paarond. nača't warka' qweečdi paja'rski (baja'rski) ne.

sredňil čemňad üüdet samastre'lp. tab ača kupee'česki krysa't paarond. nača't taby't n'ewee'stad warke'spa.

kyba' üd, waaňuška, üüdet samastre'lymd. tab alča ponžet seređi'nand. náči't wargee'spy wary čaaŋže. čure'na wahuu'ska i yža'lguk:

— *qandu'k mat čamžep (čaaŋžep) naadarlebe? qandu'k paja'tko jiišplebe?*

wot ülad nadela'q. wary jiid jüxyd paja'rski (baja'rski) nep. sredňil jüxyd kupee'set nep, a iwaa'nuška tady'd čaaŋžep. aamdeyo üla'n yža'lguk:

— *ülamı, ülamı! kadlii' pajaštjanandı, štoby tabla' čey fa nájp meexeamdı.*

čuree'la iwaa'nuška i tärbeku'k, qajinduk čaamže čeeγ najp meela?
oolymd üüdyd niisko, zapečaa'liša.

— kwa, kwa, — xoyynža čaamže ära'nd. — qajko čuurand, qajko mase' aa
čenčand?

iwaa'nuška yža'lguk:

— em meeka sada'nje mexaa', štoby teeka čeeγ najp meegu i tabyp aabydgu.

— ne tuži, caree'wič gondee'špyk. qart mudre'nee'je üüdenan.

kuža't (kuža't) iwaa'nuška konda'x, čaamže niŋgy'd qobymd, jii eeži
qweečdi i fa nade'tko, wasilii'soj primuu'droj. čanžyy poone krasa't paarond ii
parčaa'.

— aawnekee' (awnekee'), enekee', tōöadi meeka', meexadi čeeγ najp aam-
deyotko, niłčii' najp, kuža't (kuža't) mat wary'a'k eenan awenan, awe'špap
ňujil fa najp.

qart kel'a iwaa'nuška, ji qonžernyy'd: ostolt paarout epa' faa čey naj.

amny'd aamdeyo na najp, i poxwari'l čaamžep, i yža'lguk jiiilan:

— mat iilami, tii pajaa'li ooker pet satkaali by wandmuči'p faa qweečdi.

iwaa'nuška čure'lla, zapečaa'liša. čaamže čenča:

— qajko tat čuurand, iwaa'nuška? ne tuži', caree'wič! qondle'nd! tjaa-
wylče'l mele'x qajp meeka naade meegu.

gondy' iwaa'nuška, a čaamže niŋgy'd qoby'md tee, i kuraa'ne poone, i
qweeryd aawneke', eneke'.

— tōxadi, meexadi meeka qweečdi wandmuči'p aamdeyo'tko.

tabla' tōlčat čeeγla'γ, meaa'det taabyn wandmuči'p, a qaryt (qart) iid
qwande't amtekon (sic!). tab poxwal'i'l čaamže'p i snoowa qweere'd jilamdi:

— niłži' eežō'p kadgu qweeraq, naayor mat iilami! nade'lčayyt tōöa'di
meeka pajala'dynse na smotr. meeka manembugu' tablap naade.

tōöa iwaa'nuška čamžen i yža'lguk:

— em apja't mešpa'd wary sadaa'nep.

— qajil sadaa'nep? — xoyynža čaamže.

iwaa'nuška paja'dny (paja'deny) yža'lguk:

— naade tōögu aamdeyon meeka tasse. tab manne'mbla taššend.

čaamže kadeku'd iwaa'nuškan:

— tapče'l gondee'čik, a tjaawlečel qwallaj.

qart čaamže üüdet eendene taabep ookert, a onž močau'nd qwalla'.

— ünte'lčle nunee'žep, na mat, čaamže, tōöšpendak aamde' paaža'nd.

čemhalaa'det tōöa'det pajaa'nandese, tabla' šeerbaadet qweečdy fa plaat-
ilaadep, kawpilaadep, oolu'nd panbaa'det qweečdy swetki'llap. aamdeyo lakwa'ča, i
xwaal'it warye (wary) jiiilamd paja'ndese.

wdruk keek zagramyxaa'lo. aamdeyo kywna'k qöt a alčukwa. larambe'lla
aamdeyo, yža'lguk:

— qajp meešplu' fipee'r'?

a iwaa'nuška kadeku'd:

— yy laarymbaa'di. naa mat paja'm tōöšpynda.

waše'mble tōöa soolo'tel kalaa'skaqyt mukty't kündela' (kündla') xare'lb-
endal. čanža' wasilii'sa. kudna'j aa gošty'd taabep. niłči'k qweečdi eežymba.
ňii čapte't aa kadle', nii (ňä) xajo'nd aa qonžardle'.

iwaa'nuška iyd taabep oodo'und, i qwandet ostoo'lund tuboo'wal, qweečdi
stuulond omdažyd.

aamdeyo wary piirp meaxy, koči üüdep öde'špüüdet, fa qwelp aweš-
pyydet. wasilii'sa üüdep a ödešpüd, aaw odo'nd qamže'špyyd. qwelt typ nači'tše

ooče'nyd. gonžerxüü'det pajaa'la, i nilži'pše meexüdet. tárbaa'det, nilži'krasaa'wicam ee'laayi. wasilii'sa meža'lby (meža'lby), lerp leerešpy.

taabet mooyoo'yet čeeý náabla paňšetpaadet eetiked. pajaa'ladi nilži'kše meegu qygelladi, aamdeyot waandep üüde zabryy'zga'i. aamdeyo qwēeda i kañii'xyd pajaa'lamdi poone.

iwaa'nuška kuraa'nna maatkond. oraa'nad čaamžet qoobep i tünd čažyd. tü amny'd qoobyp.

töoa mat wasilii'sa, a taabe't qoob'heetua. čure'nna tab i yža'lguk iwaa'nuškan:

— qaji tat meendal? adelžgu' naade eexa mašy'k, mat weešna'k tase' elni'k, a tipee'r prašša'j. golee mašy'k naayurköt čut puužoyy't, naayurköt aamde'got maatkyt, qut aweešpedal kešee'jnan.

poone wašeele qwannaa' wasilii'sa.

iwaa'nuška čurle čure'nna. nomn omtee'ča, poklanii'lsa, ii qwannaa', ku xajd ade!.

kunde čaazy iwaa'nuška, popadaa'jetsa taaben mukša'lbēl ära'.

— daroo'wa (taroo'wa), yža'lguk taby'n iwaa'nuška.

— qaj tat peendal? kuu čaaž'e'nd?

iwaa'nuška kadee'xyd, qajko' i kuu čaaža. ära' yža'lguk:

— tat qajko' čamžet qoobyp tünd apta'lžal? a tat šärča'lžymbal, i aa (a) teeka niŋgegu' taabe't qoobyp. taabe'n eed nilči'k meembad, štoby need naayor pod čaamžetko eečle warkni'. naa teeka qwapt, kuča'd tab pakaa'tiša, nači'd kuralee'špek.

iwaa'nuška niüdyt ära'p i qwanna' wato'ute. čaažekuk wary wato'ut, a nafstree'ču qory. iwaa'nuška tárba':

— čačle'w qoryep.

qory y'a'lguk:

— yy qwadeečik mašy'k, mat teeka kužaa'nem (kužaa'nem) prigažuu's. čaaža iwaa'nuška, čagee'tymba i qolžeed: waše'mba náab, tab qygy čačgu (čačegu) náabep, a náab (náab) paržaa' quttaree':

— yy qwadee'šyk mašy'k. mat teeka prigažuu's'.

čaaža iwaa'nuška, qolčid n'omap. qygy' nap qwadgu', a noma' taby'n quttaree' yža'lguk:

— yy qwadeešyk mašy'k, mat teeka prigažuu's.

iwaa'nuška požalee'l noma'p i üüdid. čaaža iwaa'nuška koldet tommut ji gonžerny'd wary qwel-pičaa' (-pičaa'). qwel-pičaa' (-pičaa') epandaa ett oopket, pičaa' quttaree' yža'lguk:

— čačče'd mašy'k ett, mat teeka prigažuu's. iwaa'nuška čačče'd peča'p öt i čaažeguk dalše. wdruk qolčid kyba' maa'dep. kurisal tobo't amda. iwaa'nuška šer-na na mat i parča':

— kuud tend warkjeešpenda?

imja'l pajaa' yža'lguk:

— mat imja'l pajaa' tend warkjeešpendak. kud meeka töömanda?

iwaa'nuška kadekud:

— mat iwaa'nuška, meeka naade konžergu' wasilii'sap.

imja'l paja' yža'lguk:

— tat wasilii'sal warga wary teewe'l kašee'jnan, i karawu'lymbaadet taabep koč quula.

iwaa'nuška maaderna imja'l paja'p:

— kadle'l qajindu'k wasilii'sap meša'lgu kašee'jnan?

imja:l paja: yža:lguk:

— *watot paaro:yet orwee:špyd wary töow, na tööwt moolaa:yet yda: kädi a kädi:yet nab amda, a nabnan etta nabii, aa naabit puužooyet čweeka myga: etta. na myga:p xäbarle: ji kaše:j quule alča (alčela), i wašilii:sa tat eela.*

iwaa:nuška üübča. üüdet meda: iwaa:nuška wary qeet paarynd. qolči:d tööwp, aa medgu: (medugu:) taaben ne moožet, quula aa üüdenžat.

wdruk kučauta töölča qory, quulap kañingnyd, a tööwet pop eeptyd. alča kädi, wašeja nab. noma: üüded page:p medergu: naabep. pagee: mederne:d naabep, qeettyd možound, nabi: alča ött, a pičaa: ora:nnyd naabep, meexy:d iwaa:nuškan. iwaa:nuška xäbarna:d myga:p, kaše:j quule alča. iwaa:nuška iiyed wašilii:sap, i warye:špary naadernaadi nemdi.

8.

A béka

Valahol messze a tajgában, (egy idegen) országban élt (egyszer) [voltak-éltek ketten] egy cár a feleségével. Három fiuk volt nekik, szép és jó fiúk (voltak). Olyan jók (voltak), hogy a mesében nem (lehet) elmesélni, szóval nem (lehet) elmondani [tkp. . . . elmesélve . . . elmondva].

Egyszer a cár (azt) mondta a fiainak:

— Fogjátok az íjat (meg) a nyilat, feszítsétek meg jól (az íjat), és lőjetek [engedjétek] különböző irányba. Akinek a házába beletalál a nyílvesző, annak a házában [ott] van a ti feleségetek.

A legidősebb [nagy] fivér [fivére] kilótte [elengedte] a nyílveszőt, és az belesapódott [leesett az] egy földbirtokos (or. bojár) házába [házára]. Ott él a bojár szép leánya [a szép bojár-leány].

A középső fivér[e] kilótte [elengedte] a nyílveszőt. Ez [ő] a kereskedő tornácára esett. Ott él az ő menyasszonya.

A legkisebb [kis] fiú [fia], *waanuška*, kilótte [elengedte] a nyílveszőjét. Az leesett a mocsár közepén. Ott élt (egy) nagy béka. Sírva fakadt *waanuška* és (azt) mondta:

— Hogy fogom én szeretni a békát? Hogyan vegyem feleségül [hogyan feleségül veszem]?

No, a fiúk [fiaik] megnősültek. A legidősebb fiú [a nagy fia] elvette a bojár leányát. A középső elvette a kereskedő leányát, *iwaa:nuška* pedig (haza-)hozta a békát. A cár (azt) mondta a fiainak:

Fiaim, fiaim! Mondjátok meg a feleségeteknek, hogy süssenek egy-egy szép fehér kenyeret [hogy ők fehér szép kenyeret csináljanak].

Sírva fakadt *iwaa:nuška* és (azon) gondolkozott, (hogy) milyen fehér kenyeret süt a béka. Mélyen lehajtotta a fejét, elszomorodott.

— Kvá-kvá, — kérdezte a béka a férjét. — Miért sírsz, miért nem beszélgetsz velem?

iwaa:nuška (azt) mondta:

— Az apám [nekem] (azt) a feladatot adta, hogy neked fehér kenyeret (kell) sütnöd [csinálni] és őt meg-(kell) kínálnod (vele) [etetni].

— Ne búsulj, cár fia, feküdj le! Aludj rá egyet! [A reggel bölcsebb az esténél.]

Amikor *iwaa:nuška* elaludt, a béka levette a bőrét, és gyönyörű [szép és jó] leánnyá változott, böles *wašilii:sa*-va. (Azután) kiment a ház elé [az utcára a tornácra] és (így) kiáltott:

— Nénikék, dajkák! Gyertek (ide) hozzám, süssetek [csináljatok] fehér kenyeret a cár részére, olyan kenyeret, (amilyet otthon ettem), amikor az apámnál (meg) az anyámnál éltem [amikor én éltem apámnál, anyámnál], (akkor) ettem (olyan) édes, jó kenyeret.

— Reggel felébredt *iwaa'nuška*, és látja: az asztalon van (egy) szép [jó] fehér kenyér.

Megette a cár ezt a kenyeret, és megdicsérte a békát, és (azt) mondta a fiainak:

— (Én) fiaim, a ti feleségeitek egy éjszaka szőjjenek törülközőket [sing.], jókat, szépeket.

iwaa'nuška sírva fakadt, elszomorodott. A béka (azt) mondta:

— Miért [te] sírsz, *iwaa'nuška*? Ne búsulj, cár fia! Feküdj le! Holnap megcsinálom, amit [nekem] meg kell csinálnom [csinálni].

Lefeküdt *iwaa'nuška*, a béka pedig levetette bőrét, és kiszaladt a házból [az utcára], és hívta a nénikéket, dajkákat.

— Gyertek, csináljatok nekem szép törülközőt a cár részére.

Ők odafutottak gyorsan, megcsinálták neki a törülközőt, és reggel a fiú elvitte a cárnak. Ő (ti. a cár) megdicsérte a békát, és ismét hívta a fiait:

— Azért hívattalak benneteket [ilyen beszédet mondani hívtalak (titeket)], három [én] fiam!;(E) héten gyertek el hozzám bemutatni a feleségeitek [a feleségetekkel szemlére]. Meg kell nézнем őket [nekem megnézni őket kell].

(Haza)jött *iwaa'nuška* a békához és (azt) mondta:

— Apám ismét adott [csinált] (egy) nehéz [nagy] feladatot

— Milyen feladatot? — kérdezte a béka.

iwaa'nuška (azt) mondta a feleségének:

— El kell mennem veled együtt a cárhoz [kell menni a cárhoz nekem veled]. [Ő] látni akar [megnéz] téged.

A béka [azt] mondta *iwaa'nuška*-nak:

— Ma feküdj le, és holnap elmegyünk.

Reggel a béka csak őt küldte el az apjához [elengedte az apjához őt egyedül], maga pedig (majd) utána megy.

— (Ha) mennydörgést hallasz [hallva], (akkor) az én (leszek), a béka, megérkezem ülve a hintó ülésén [kosáron].

A fivérek megérkeztek a feleségeikkel, [ők] (ti. az asszonyok) szép, finom [jó] ruhákat, kendőket vettek fel, szép virágfüzéreket tettek a fejükre. A cár nevetett, és dicsérte [dicséri] az idősebb [nagy] fiait a feleségükkel (együtt).

Hirtelen erős mennydörgés kezdődött. A cár majdnem elesett [majd félre nem esett]. Megijedt a cár, és (azt) mondta:

— Mit fogunk most csinálni?

De *iwaa'nuška* (azt) mondja:

— Ne féljetek! Ez (a mennydörgés azt jelenti, hogy) az én feleségem jön.

Odarepült [repülve megjött] hatlovas aranyos hintóban [aranyos hintóban, hat ló befogva]. Kiszállt [kijött] (a hintóból) *wasil'i'sa*. Senki nem ismerte fel őt. Olyan szép lett. Sem a mesében nem (lehet) elmondani, sem szemmel nem (lehet ilyet) látni.

iwaa'nuška kézenfogta [fogta őt kézen], és odavezette a tölgyfa-asztalhoz, leültette egy szép székre [szép székre leültette].

A cár nagy lakomát csapott [csinált], sok votkát ittak, jó halat ettek. (De) *wasil'i'sa* votkát nem ivott, a bal ruhaujjába [kezébe] öntötte. A halszál-

kát [a hal csontját] ugyanoda rejtette. Meglátták az asszonyok (ti. az idősebb fivérek feleségei), és ugyanúgy tettek. (Azt) gondolták, (hogy) ugyanolyan szépségekké változnak. *wasilii'sa* táncolt, dalolt [dalt (dalokat) dalolt].

Az ő háta mögött fehér vadkacsák úsztak a vízen. Az asszonyok (az idősebb fivérek feleségei) ugyanazt akarták [ugyanúgy tenni akartak], (nagy igyekezetükben) a cár arcát votkával lefröcskölték. A cár megharagudott, és kikergette az asszonyokat (az idősebb fivérek feleségeit a palotából) az utcára.

iwaa'nuška hazafutott [futott haza]. Fogta a béka bőrét, és a tűzbe vetette. A tűzben elégett a bőr [a tűz megette a bőrt.]

Hazajött [jött haza] *wasilii'sa*, és (látja ám, hogy) az ő bőre nincs (többé). Sírva fakadt [ő], és (azt) mondta *iwaa'nuška*-nak:

— Mit [te] tettél? Meg kellett volna várnod [várni] engem, (akkor) én örökre veled éltem volna, de most (már) ég veled! Megtalálsz engem hetedhét-országban [harminc, tkp. három-tíz földön] túl, a harmincadik birodalomban [harminc (adik) cár házában], az emberevő *kesee'-j*-nél.

És ezzel eltűnt [az utcára repülve elment] *wasilii'sa*.

iwaa'nuška keservesen [sírva] sírt. Az istenhez könyörgött, meghajolt, és elindult, amerre a szeme látott.

Sokáig ment *iwaa'nuška*. (Egyszer csak) szembejön vele egy púpos öregember.

— Üdvözöllek [egészséget], mondta neki *iwaa'nuška*.

— Mit [te] keresel? Hová mégy?

iwaa'nuška elmondta, hogy miért és hová mégy. Az öregember (azt) mondta:

— Miért égetted el a békabőrt [te miért a béka bőrét a tűzben elégetted]? Nem te adtad rá (a leányra), és nem neked (kellett volna) levetned az ő (béka-) bőrét. [Neki] az apja úgy rendelkezett [tett], hogy a leánya három évig békává változva éljen. Fogd ezt a gombolyagot [nesze neked gombolyag], ahova ez [ő] gurul, oda fuss.

iwaa'nuška megcsókolta az öregembert, és ment (tovább) az úton. Mégy az országúton [nagy úton], és szembe (jön vele egy) medve. *iwaa'nuška* (ezt) gondolta (magában):

— Lelövöm a medvét.

A medve (azt) mondta:

— Ne ölj meg engem, meghálálom valamikor [én neked valamikor hasznos leszek].

Mégy *iwaa'nuška*, siet, és (egyszer csak) látja (ám): (ott) repül egy vadkacsa. [Ő] le akarta lőni a vadkacsát, de a vadkacsa (így) kiáltott ember módjára:

— Ne ölj meg engem! Meghálálom [én neked hasznos leszek].

Ment *iwaa'nuška*, (és egyszer csak) meglátta a nyulat. Meg akarta [ezt] ölni, de a nyúl úgy szólt hozzá ember módjára [neki ember módjára mondta]:

— Ne ölj meg engem, meghálálom [én neked hasznos leszek].

iwaa'nuška megsajnálta a nyulat és elengedte. Ment *iwaa'nuška* az Ob folyó mentén, és meglátott (egy) nagy csukát [hal-csukát]. A csuka [hal-csuka] fekszik a víz mellett (a parton), a csuka ember módjára (így) szólt:

— Dobjál be engem a vízbe, meghálálom [én neked hasznos leszek]. *iwaa'nuška* bedobta a csukát a vízbe és ment tovább. Hirtelen meglátott egy kis házat. Kacsalábon forgó (házikó volt) [tyúklábon ült]. *iwaa'nuška* bement ebbe a házba és (így) kiáltott:

— Ki lakik itt [ki itt lakik]?

A boszorkány (azt) mondta:

— Én lakom itt, a boszorkány [én, a boszorkány itt lakom]. Ki jött hozzám [hozzám jött]?

iwaa'nuška (így) szólt:

— Én *iwaa'nuška* (vagyok), nekem látnom kell [kell látni] *wasilii'sa-t*.

A boszorkány (azt) mondta:

— A te *wasilii'sa-d* a nagyfogú *kašee'-j*-nál él, és sok ember őrzi őt [őrzi őt sok ember].

iwaa'nuška kérdezi [kéri] a boszorkányt:

— Mondd meg, hogyan (lehet) *wasilii'sa-t* megmenteni [elragadni] *kašee'-j*-tól?

A boszorkány (azt) mondta:

— Az országút mellett [a nagy úton] áll [nő] (egy) nagy vörösfenyő, annak a vörösfenyőnek az ágain függ (egy bogyószedő) edény, és a (bogyószedő) edényben ül (egy) vadkacsa [vadkacsa ül], a vadkacsában pedig van (egy) tojás, a tojás belsejében pedig (egy) vékony tű van. Ezt a tűt kell eltörni, és *kašee'-j* szörnyethal [ezt a tűt eltörve, és *k.* halva elesik], és *wasilii'sa* a tiéd lesz.

iwaa'nuška elindult. Estére felért [jött] *iwaa'nuška* (egy) nagy hegyre. Meglátta a vörösfenyőt, de nem tud odajutni (a közelébe) [elérni azt nem tudja], az emberek nem engedik.

Hirtelen valahonnan odafutott a medve, az embereket szétkergette, a vörösfenyőfát pedig kidöntötte. Leesett a (bogyószedő) edény, felrepült a vadkacsa. A nyúl elküldte a gácsért, hogy érje utól [utolérni] a vadkacsát. A gácsér utolérte a vadkacsát, megütötte a (vadkacsa) farkát, a tojás beleesett a vízbe, a csuka pedig megfogta a tojást, odaadta *iwaa'nuška*-nak. *iwaa'nuška* eltörte a tűt, *kašee'-j* (pedig) szörnyethalt, [halva elesett]. *iwaa'nuška* fogta *wasilii'sa-t*, és élnek (ketten), szeretik egymást.

Szelkup—magyar szójegyzék

A tyimi szelkup hangoknak megfelelő betűk sörrendje:

a, ä, b, č, d, e, ε, f, g, γ, i, y, j, k, l, l', m, n, n', η, o, ö, p, q, r, s, š, t, u, ü, w, x, ž.

(Ezekon kívül az orosz szavakban van: *c, r', s', t', z, ž.*)

<i>a</i>	de, és
<i>abee'dačgu</i>	ebédelni
<i>abižaajembugu'</i> (< or.)	bántani, megsérteni
<i>adelžgu'</i>	várni
<i>agaroo'd</i> (< or.)	veteményeskert
<i>ak</i>	száj
<i>aščegu', aščgu'</i>	esni, leesni
<i>amdgu, amdėgu,</i>	ülni
<i>amgu'</i>	megenni, felfalni
<i>apja't</i> (< or.)	ismét
<i>aptalžgu'</i>	meggyújtani
<i>aryo't</i>	messze; oldalt

<i>awarmo</i>	zsákmány
<i>aw</i>	anya, anyácska; néni
<i>awe·špugu, awee·špugu</i>	enni, felfalni
<i>awergu</i>	enni
<i>awre·špugu</i>	enni
aa	
<i>aa (a)</i>	nem
<i>aabdygu, aabydgu</i>	etetni, táplálni
<i>aadelžgu</i>	mutatni, megmutatni
<i>aadgu, aadegu</i>	látni
<i>aamdeyo, aamdeyo (~ amteko)</i>	cár
<i>aamdegu</i>	ülni
<i>aarɣo·nd</i>	félre, távolabb
<i>aarɣo·ɣyt</i>	közel, nem messze
<i>aaw</i>	bal
<i>aawneke — eneke (awnekee — enekee)</i>	nénikék — dajkák
<i>aaždee</i>	rénszarvas
ä	
<i>ära, ära</i>	öregember, nagypapa; férj
b	
<i>baja·rski (paja·rski) (< or.)</i>	úri, úré, földbirtokosé
<i>-bar</i>	-szor, -szer, -ször (pl. ötször)
<i>beregii (< or.)</i>	őrizz, vigyázz (rá)!
<i>bezzakoñhija (< or.)</i>	törvénytelenység
č	
<i>čačgu, čažgu, čačegu,</i>	dobni; lóni; agyonlóni
<i>— čad, čadst</i>	miatt (névutó)
<i>čan (< or.)</i>	hordó, kád, vödör
<i>čanžgu</i>	kimenni
<i>čagee·tembugu</i>	sietni
<i>čayylžygu</i>	eltávolítani, elmozdítani
<i>čaptee</i>	mese
<i>čaačgu</i>	menni
<i>čaamže</i>	béka
<i>čey, čeeɣ</i>	fehér
<i>čeylay, čeyla·ɣ, čeeɣlay</i>	gyorsan
<i>čel</i>	nap
<i>čelenga, cele·nga</i>	borjú
<i>čemna</i>	fivér, fiútestvér
<i>čemna·lika</i>	vkinek az öccse
<i>čenč</i>	beszéd, mondás
<i>čenčgu, čenčegu</i>	beszélni, beszélgetni
<i>čew</i>	fagyal, fagyalbokor
<i>čewlika, čewli·ka</i>	fagyalbokrocška
<i>— čomb</i>	alatt (időt jelölő névutó)

<i>čoober</i>	bogyó
<i>ču</i>	talaj; agyag; föld
<i>čum</i>	szelkup (főnév)
<i>cumbnε; čumpnε; čumbynε</i>	farkas
<i>čurε'lgu</i>	sírvafakadni
<i>čurgu</i>	sírni
<i>čurle</i>	keservesen [sírva]
<i>čuumel</i>	szelkup (melléknév)
<i>čuumel qu'p</i> (plur.: <i>čuumel quu'la</i>)	szelkup, szelkup ember
<i>čweeka</i>	vékony
<i>čweese</i>	haza, hazafelé
<i>d</i>	
<i>dalše</i> (< or.)	tovább
<i>doroo'wa</i> (<i>toroo'wa</i>) (< or.)	jó napot, adjon isten
<i>e</i>	
<i>ele'špugu</i>	élni
<i>elgu; elkεgu</i>	élni
<i>epgu; epugu</i>	feküdni
<i>ee</i>	
<i>eegu</i>	lenni
<i>eežgu</i>	válni vmivé, átváltozni
<i>ε</i>	
<i>edgu</i>	függni, lógni
<i>elkygu—warkygu</i>	élni (mesékben: élt egyszer egy...)
<i>ett</i> (vö.: <i>öt, üüd</i>)	víz; pálinka, votka
<i>ež</i>	beszéd; szó
<i>εε</i>	
<i>εed*</i>	apa, az ő apja
<i>εeptgu, εeptygu</i>	leejteni
<i>f</i>	
<i>fa, faa</i>	jó
<i>fak, faalla'k</i>	jól
<i>i</i>	
<i>i, ji</i>	és
<i>imja'l pajaa</i> (<i>paja'</i>)	boszorkány, vasorrú bába
<i>ii</i>	
<i>iid, jiid</i>	vkinek a fia
<i>iigu, iigu; jiiigu</i>	venni, fogni
<i>iilikadi</i> (<i>iilikady</i>)	vkinek a fiacskája
<i>iize kaža</i>	iize koma (mitológiai hős)

<i>y</i>		
<i>yda</i> (vö. <i>edgu</i>)		lóg, függ
<i>yy</i>		ne (tiltásban)
<i>yžalgu</i>		mondani
<i>j</i>		
<i>jügu</i> vö. <i>iigu</i>		
<i>jiid</i> vö. <i>iid</i>		
<i>k</i>		
<i>kak</i> (< or.)		hogyan
<i>kadgu</i>		mondani
<i>kajil</i>		milyen, miféle
<i>kajnaja</i>		semmi
<i>kalgu</i>		maradni
<i>ka'lia:ska</i> (< or.)		kocsi, hintó
<i>kana:k</i>		kutya
<i>kañingu</i> , <i>kañingu</i>		elhajtani, elűzni; szétzavarni
<i>kaptyčgu</i>		rejtőzni, bújni
<i>karawu'lymbugu</i>		őrízni, őrködni
<i>karawu'lingu</i>		őrködni, várni, meglesni
<i>karwo'r</i> (< or.)		szőnyeg
<i>kawpi</i>		sál, kendő
<i>kaaža</i>		szarka
<i>kaažna</i> (<i>kaažna</i>)		minden, mindegyik, minden egyes
<i>kädi</i>		fazék, edény (bogyó gyűjtésére)
<i>keek</i>		erősen
<i>keekla'γ</i>		nagyon
<i>ke</i>		domb, hegy
<i>ked-par</i>		domb, a dom teteje
<i>ke'čgu</i> , <i>ke'čegu</i>		felébredni
<i>keškegu</i>		menni, elmenni (vhová)
<i>ky</i> , <i>kyy</i>		folyó
<i>kyba</i> , <i>kybaa</i>		kis, kicsi
<i>kyba:jče</i>		kicsi; gyerek; kisebb testvér
<i>kybama:rla</i>		gyerekek
<i>kylika</i>		patak
<i>kyn a:k</i>		folyó torkolata
<i>kywna:k</i>		majdnem, alig
<i>köt</i>		tíz
<i>künde</i>		ló
<i>kold</i>		Ob
<i>kondalgu</i>		elaludni
<i>kondee'čgu</i>		lefeküdni
<i>kondygu</i>		lefeküdni

*Nyelvmesterem csak birtokos személyranggal tudta mondani ezt a főnevet:

<i>em</i> , <i>mat em</i>	'apám'
<i>el</i> , <i>tat el</i>	'apád'
<i>eed</i> , <i>tabe't eed</i>	'apja'

konžergu (vö. *qonžergu*)
koč, koči, kočik (*kooč, koočik*)
koowrik (< or.)
krasaa'wica (< or.)
krysa (< or.)
ku, kuu
kučayannaj
kuča't, kuuča't, kuča'd
kuča'ta
kuča'uta
kuči'd
kuči'dnaj
kud, kuud
kudna'j, kudnaja', kudymna'ja
kungu
kund, kunde
kupee'česki (< or.)
kupee's (< or.)
kuralgu
kuralešpugu
kurisal (< or.)
kuša'k
kužaa'nem (*kužaa'nem*)
kuža't (*kuža't*)
kuudet (< *kud*)
kwaajagu
kwere

l

lada
lakwa'čegu
larymbugu
ler
lergu
ly

m

mad
manembugu', mannembugu'
manžee'žgu
mase', masse (< *mat*)
mašyk, mašy'k (< *mat*)
mat
mat
maž
mažo'l
maadergu
maatkond
medergu', medergu'
medgu', medgu'

látni; megpillantani
 sok
 szónyeg
 szépség, szép nő
 tornác, veranda
 hová, merre
 sehol, semerre
 hol, hová, merre
 valahol
 valahonnan
 hová, merre
 sehová
 ki, kicsoda
 senki
 elfutni
 sokáig
 kereskedői, kereskedőé
 kereskedő
 futni, elfutni; elindulni
 futni
 tyúk-, tyúké
 hány, mennyi
 egyszer, valamikor
 amikor
 kié, kinek a...
 menni
 varjú

íj, íjas csapda
 nevetni
 félni, megijedni
 dal
 énekelni
 csont

ház
 nézni
 nézni, rápillantani
 velem
 engem
 én
 haza; házba
 tajga, erdő
 erdei
 kérni, könyörögni
 haza, hazafelé
 utolérni
 odaérni, elérni

medrešpugu
megu
mešaa'jembugu (< or.)
meša'lgu
mešpugu
meža'lbugu
meegu
meeka (< *mat*)
meešpugu
mi, mi
miimak (< or.)
mina'n (< *mi*)
myga, myga
moča'und
moγ
moγer (*mooyer*)
mooyne (*mooyne*, *mooyne*)
moola (plur.)
moorelgu
mož
muudgu
mudrehee'je (< or.)
mukša'lbəl
muktyt

utolérni
 adni, ajándékozni; feladni (leckét)
 zavarni
 megmenteni, kiragadni vhonnan
 adni, feladni (leckét, feladatot)
 táncolni
 tenni, csinálni
 nekem
 tenni, csinálni
 mi; mienk
 mellett, közelében
 nálunk
 tú
 később, vki után
 hát, vkinek a háta
 rét, mező, legelő
 vissza; haza
 ágak
 törni, letörni
 farok
 ugatni
 bölcsőbb, okosabb
 púpos
 hát (számnév)

n

na, naa
nafstee'ču (< or.)
na smotr (< or.)
nabii'liš (< or.)
nača't
načaa'bet
nači't (*naačit*)
nači'tše (*še* < or.)
nade'k, nadeeka [dem.]
nade'l (< or.)
nade'lika (*nadeelika*)
nadgu
naa
naadergu
naade (< or.)
naadyrnaŋee'la
naager
naaγo'r, naaγor, naaγur
naaγurkō't
naaxe (< *na*)
ne, nee
neelika, neelikady [dem.]
nil'i'k
nil'i'kše, nil'ži'pše (*še* < or.)

ez, az
 vkivel szemben, szembe
 szemlére
 megteltek, tele lettek
 ott, oda
 ott
 oda, ugyanoda
 ugyanoda
 leány
 hét (hét nap)
 leány
 házasodni, megnősülni
 lám, no
 szeretni
 kell
 megfelel
 levél
 három
 harminc (három-tíz)
 ennek, ehhez
 leány, vkinek a leánya
 kislány, vkinek a kislánya
 így, úgy
 ugyanúgy

<i>niłzi</i> , <i>niłzi</i> , <i>niłci</i> <i>nunež</i> <i>nup</i> <i>nužny</i> (< or.)	ilyen, olyan; ugyanolyan mennydörgés; vihar isten kellenek, szükségesek
n	
<i>nab</i> (plur. <i>n'aabla</i>) <i>naj</i> <i>nary</i> <i>naakelgu</i> <i>naabi</i> <i>nemdi</i> (< <i>ne</i>) <i>ne moožet</i> (< or.) <i>ne tužii</i> (< or.) <i>newee·sta</i> (< or.) <i>neetua</i> (< or.) <i>nidgu</i> <i>ningegu</i> <i>niisko</i> (< or.) <i>noma</i> <i>nuil</i> (~ <i>nujil</i>) <i>nuž</i>	kacsa, vadkacsa kenyér piros kinyújtani tojás egymást nem tud, nem képes ne búsulj menyasszony nincs megesókolni levetni, lehúzni alacsonyán, mélyen nyúl édes fű; széna
o	
<i>od</i> , <i>ood</i> <i>ogo·t</i> (<i>oogo·t</i>) <i>oylažešpugu</i> (<i>ooylalžešpugu</i>) <i>ol</i> , <i>ool</i> <i>omdgu</i> , <i>omdegu</i> <i>omdalžgu</i> <i>omtegu</i> <i>one·k</i> <i>onž</i> , <i>one·nž</i> <i>or</i> <i>oralgu</i> <i>orwešpugu</i> , <i>orweešpugu</i> <i>ostol</i> , <i>osto·l</i> (< or.) <i>ooker</i> , <i>ookr</i> <i>ookert</i> <i>ooker — bar</i> (<i>ookr — ba·r</i>) <i>oopket</i> <i>oožemgu</i>	kéz; ruhaujj régén, valamikor tanulni fej leülni, ülni ültetni, leületni imádkozni, könyörögni magam, magad, maga egyedül, maga erő megfogni, elkapni nőni asztal egy csak (őt), egyedül (őt) egyszer -nál, -nél (névutó) elrejtteni, eltitkolni
ö	
<i>öde·špugu</i> <i>öt</i> (vö. <i>elt</i>)	inni víz
p	
<i>pagee</i> <i>pagoo·nu</i> (< or.) <i>paja</i>	gácsér utána, üldözőbe feleség; öregasszony, nagyanya

<i>pajarko (j)igu</i>	feleségül venni
<i>pakaa'fítsa (< or.)</i>	gurul
<i>paktegu</i>	ugrani
<i>paktjrgu</i>	ugrálni
<i>paktyögu</i>	ugrani
<i>pamo'snijok (< or.)</i>	asszisztens, segéd
<i>pangu</i>	tenni, helyezni
<i>panšetgu</i>	úszni
<i>paralečygu</i>	visszamenni, visszatérni
<i>paroute (vö. paarout)</i>	-on, -en, -ön (névutó)
<i>paržegu (parčegu)</i>	felkiáltani
<i>patkylgu (paktylgu?)</i>	lemenni, lemerülni, lebukni
<i>parvizlo (+dat.) (< or.)</i>	jól járt, cserencéje volt
<i>paza'r (< or.)</i>	piac
<i>paaro'yet, paaret</i>	-ra, -re (névutó)
<i>paarond, paaro'nd, paarynd</i>	-ra, -re (névutó)
<i>paarout, paaroute, paaroutte</i>	-on, en, -ön; vmin végig (névutó)
<i>paadel, paade:l</i>	zöld
<i>paaža</i>	(fonott) szán, szánkó
<i>pelžo'mb</i>	az éjszaka folyamán, egész éjjel
<i>pendgu</i>	keresni
<i>pet</i>	éj, éjszaka
<i>pičaa (piččaa)</i>	csuka
<i>piir (< or.)</i>	lakoma
<i>pyrgyk</i>	magasan, fent
<i>plaa'ti (< or.)</i>	ruha
<i>po, poo</i>	fa
<i>pod (pot)</i>	év
<i>podgu</i>	főzni
<i>poklañi'lsa (< or.)</i>	meghajolt
<i>pomaa'ga (< or.)</i>	papír
<i>ponž</i>	mocsár
<i>popadaa'jetša (< or.)</i>	szembe jön, találkozik, arra téved
<i>poxvali'l (< or.)</i>	megdicsérte
<i>požal'ee'l (< or.)</i>	megsajnál(a)
<i>poološpugu</i>	elnyelni, lenyelni
<i>poone (poone)</i>	utca
<i>pöö</i>	kő
<i>pöönege</i>	boszorkány
<i>pöönege'saj</i>	erdei manó, erdei ördög [boszorkány szem]*
<i>prašša'j (< or.)</i>	isten veled, viszontlátásra
<i>prigažuu's' (< or.)</i>	megfelelek, hasznos leszek
<i>prika's (< or.)</i>	parancs
<i>primuu'droj (< or.)</i>	böles
<i>prjaanik (< or.)</i>	(fűszeres) kalács
<i>puužond, puužend, puučend</i>	-ban, -ben, vmin belül; alatt (névutó)

* Mitológiai alak, emberevő óriás.

puužooyet, puužooyt

q

qaj
qajil
qajinduk, qajindu:k
qajko, qajko'
qalgu'
qandu:k
qamžugu'
qart
qaažyq (qaažyq, qaažyk)
qe
qettygu'
qygygu'
qo
qob
qolžgu'
qondalgu (kondalgu)
qondee'čgu (kondee'čgu)
qondygu' (kondygu')
qonžergu'
qory
qošqaa'lyk
qošti'
qoštygu'
qöt
qup (plur. quula)
quitaree
quule
qwač
qwadee'čgu
qwadee'špugu
qwadgu'
qwajaaγet
qwaja'gu
qwaq
qwandgu', qwandegu'
qwangu', qwangu
qwapt
qwatgu'
qweečdi
qwel
qwel — pičaa' (-piččaa')
qwerqu'
qweedgu

vmin túl; -ban, -ben, vmin belül
 (névutó)

mi, micsoda
 milyen, miféle
 hogyan; milyen
 miért
 maradni, lemaradni
 hogyan
 önteni, tölteni
 reggel
 hanyatthomlok
 domb
 megütni, eltalálni
 akarni
 fül
 bőr, irha
 meglátni, megpillantani
 elaludni
 lefeküdni
 lefeküdni
 látni, megpillantani
 medve
 rosszul
 rossz; rosszul
 felismerni
 félre, oldalt
 ember, emberi lény
 emberi módon, ember módjára
 holt, holtan [halva]
 város
 megölni
 kapni, szerezni
 megölni
 mellett (névutó)
 menni
 váll
 elvinni
 elmenni, elindulni
 gombolyag
 megölni
 szép
 hal
 csuka [hal-csuka]
 hívni, felhívni, felszólítani
 feldühödni, megharagudni

r

rassledovat (< or.)
ruužel adj. (subst. ruuž)

kivizsgálni
 orosz

8

sadaa'ni, sada'nje (< or.)
saj (vö. *xaj*)
samastre'l (< or.)
satkaali by (< or.)
seredi'nand (< or.)
smotr (< or.)
snoowa (< or.)
soo'lotel (< or.)
sprawl'i'wal (< or.)
sred'nil (< or.)
stuul (< or.)
sud, swud (< or.)
svetki (< or.)
syba'k

feladat, munka
szem
íj
szónének, szójjenek
között, közepette (névutó)
szemle
ismét, újból
arany-, aranyból való
igazságos
középső
szék
ítélet
virág, virágfüzér, koszorú
halkan

š

šaannal (žannal) (< or.)
šarča'lžegu
še
šergu
šergu'
šeptegu'
šiw (šyw)
šynnee'
škola (< or.)
šoyo'r
šorombugu'
šöt
štoby (< or.)

kapzsi, mohó, falánk
felvenni (ruhát)
nyelv
felvenni (ruhát)
bemenni, belépni
hazudni
hamu
mindkettő
iskola
kályha, kemence
folyni
erdő
hogyan

tab

tabee'lika, tabe'lika [dem.]
tabe'k
tabyn, taabyn taaben (< *tab*)
taby'p, taabep (< *tab*)
tabyštja (tabyštja') *taabyštjaye,*
taabytijaaye
tabyštja'nan tabyštja'nnan (< *ta-*
byštja)
tabla' (< *tab*)
tabt, tabyt, taabet (< *tab*)
tagqu'
tagdaa' (< or.)
tapo't
tapče'l
tase', tasse (< *tat*)
taššend (< *tat*)
tat

ō

mókus
mókus
neki
őt
ők (ketten)
neki kettőjüknek (van); ővék (ket-
tőjüké)
ők
övé
hozni
akkor
az idén, ez évben
ma
veled
téged
te

<i>taw</i>	ez
<i>tawgu</i>	venni, vásárolni
<i>taadergu</i>	vinni, szállítani
<i>taašendi</i> (< <i>tat</i>)	téged
<i>tärbgu</i> , <i>tärbgu</i>	gondolni
<i>tew</i>	fog (főnév)
<i>tee</i>	el, tova-
<i>teeka</i> , <i>tejka</i> (< <i>tat</i>)	neked
<i>tend</i>	itt
<i>tengu</i> , <i>tenugu</i> (<i>tenugu</i>)	tudni
<i>ti</i>	ti; tietek
<i>tiila</i>	közelebb
<i>tyka</i>	ide
<i>tynd</i>	itt
<i>tjaawylčel</i> (<i>tjaawlečel</i> , <i>tjaawlčel</i>)	holnap
<i>tob</i>	láb, lábszár
<i>tommüt</i>	a (folyó) part mentén; vminek a szélén (< <i>tob</i> , <i>prosecut.</i>)
<i>torgu</i>	olvasni
<i>töłčgu</i> (<i>töłčegu</i>)	odafutni
<i>töna:k</i>	fazék
<i>töögü</i> , <i>töögü</i>	megérkezni
<i>tööšpugu</i>	sietni
<i>tööw</i> , <i>tööw-po</i>	vörösfenyő
<i>tu</i>	szárny
<i>tuboo:wal</i> ; (< <i>or.</i>)	tölgy, tölgyfából való
<i>tü</i>	tűz
<i>tülde</i>	puska
<i>u</i>	
<i>ustuu:l</i> (< <i>or.</i>)	szék
<i>ü</i>	
<i>üd</i>	est, este (főnév)
<i>üntelčgu</i> , <i>üntelčgu</i> (<i>ündelčgu</i>)	meghallani
<i>üübžgu</i>	elindulni
<i>üüd</i> (vö. <i>ett</i>)	víz; pálinka, votka
<i>üüdet</i>	este (mikor?)
<i>üüdgu</i> , <i>üüdgu</i>	küldeni, elindítani, elengedni
<i>w</i>	
<i>wačgu</i> (<i>wačigu</i>)	felvenni, felemelni
<i>wadešpugu</i>	gyújtani
<i>wand</i>	arc
<i>wandmuči</i>	törülköző
<i>wargešpugu</i>	élni
<i>wary</i>	nagy
<i>wary teewe:l</i>	nagyfogú
<i>waryla:γ</i>	erősebben
<i>warkegu</i>	élni

<i>wašežgu, wašeežgu</i>	elrepülni, felrepülni
<i>waše'mbgu, waše'mbugu</i>	repülni
<i>waše'mble töögu</i>	odarepülni [repülve jönni]
<i>wašqwatgu</i>	hullani, szétszóródni; szóródni
<i>wat (watt)</i>	út
<i>waž</i>	hús
<i>wdrug (< or.)</i>	híretelen, egyszer csak
<i>weś (< or.)</i>	minden, mindegyik
<i>weeričgu, weeričugu (< or.)</i>	hinni, elhinni
<i>weešna:k (< or.)</i>	mindig
<i>wyručingw' (< or.)</i>	megmenteni, kisegíteni
<i>w raaznye stoorony (< or.)</i>	különböző irányba (plur.)
x	
<i>xaj (vö. saj)</i>	szem
<i>xanžergu', xanžergu</i>	játszani
<i>xare'lgu</i>	felszerszámozni, befogni (lovat)
<i>xaža'jn (< or.)</i>	gazda
<i>xäbargu'</i>	eltörni, összetörni
<i>xyr</i>	tehén
<i>xoyynžgu', xoyynžygu'</i>	kérdezni
<i>xwaalit (< or.)</i>	dicsér(i)
ž	
<i>žaut</i>	-ból, -ból, -tól, -tól (névutó)
z	
<i>zabryy'zgal'i (< or.)</i>	lefröskölték
<i>zagramyxaa'lo (< or.)</i>	mennydörgés kezdődött
<i>zapečaa'lilsa (< or.)</i>	elszomorodott
<i>zaspoo'rili (< or.)</i>	vitatkoztak
<i>zašurši't (< or.)</i>	elkezd zörögni

SZABÓ LÁSZLÓ

